

VWO

de geo

Aardrijkskunde voor
de bovenbouw havo en vwo
5^e editie

Antwoorden werkboek Zuid-Amerika

Hoofdstuk 1

ThiemeMeulenhoff

www.thiememeulenhoff.nl/degeo

1 Zuid-Amerika: continent van extremen

Start

Opdracht 1 Carnaval en slavernij

- a** Vier verschillen gevraagd, bijvoorbeeld:
- 1) Het is veel grootschaliger, veel uitbundiger.
 - 2) Meer aandacht voor de act.
 - 3) Meer aandacht voor kostuums.
 - 4) Andere muziek, samba.
- b** uit Afrika
- c** tussen 1700 en 1810
- d** zo'n 4.5 miljoen slaven

Opdracht 2 Beelden

- a** Eigen mening leerling, bijvoorbeeld:
De openingfoto van de *Start* omdat de carnavalswagen heel kleurrijk is; daar houd ik van.
Of:
De openingfoto van paragraaf 1.2 omdat ik het erg bijzonder vind dat er paarse bloemen kunnen bloeien in een woestijn.
- b** Eigen mening leerling, bijvoorbeeld:
Figuur 1.2 bevestigt mijn beeld van Zuid-Amerika, omdat ik in de onderbouw heb geleerd dat er in het Andesgebergte veel vulkanen zijn.
Of:
Figuur 1.8 bevestigt mijn beeld van Zuid-Amerika niet, want de foto laat een overstroming zien en ik had er geen idee van dat er in Paraguay weleens gebieden overstroomden.

Opdracht 3 Topografie

Wateren

a = Atlantische Oceaan b = Caribische Zee
c = Grote Oceaan d = Amazone e = Orinoco f = Paraguay/Paraná

Landen

A = Brazilië B = Frans Guyana C = Suriname D = Guyana
E = Venezuela F = Colombia G = Ecuador H = Peru I = Bolivia
K = Chili L = Argentinië M = Paraguay N = Uruguay

Plaatsnamen

1 = Brasília 2 = Rio de Janeiro 3 = São Paulo 4 = Cayenne 5 = Paramaribo
6 = Georgetown 7 = Caracas 8 = Bogotá 9 = Quito 10 = Lima
11 = La Paz 12 = Santiago 13 = Buenos Aires 14 = Asunción 15 = Montevideo

Eilanden

I = Galápagoseilanden II = Juan Fernándezeilanden
III = Falklandeilanden (Islas Malvinas)

Gebergten

I (met cirkel) = Cordilleras de los Andes

Opdracht 4 Stellingen

- 4 a/b** 1 = goed: 8.500 km, langer dan de Alpen of de Rocky Mountains.

2 = fout: de D-klimaten komen er niet voor.

3 = fout: Nederland en de zuidelijkste punt liggen op ongeveer dezelfde breedte.

4 = goed: in de Andes staan de symbolen voor aardbevingen en vulkanisme.

5 = goed: São Paulo en Rio de Janeiro.

6 = fout: de Aconcagua is 6.959 m; de Mont Blanc is 4.808 m hoog.

7 = goed: de Amazone is ongeveer 6.000 km lang; de Rijn ongeveer 1.200 km.

1.1 Ligging

Opdracht 1 Drijvende rieteilanden op grote hoogte

- a** Hoog in de bergen gelegen, kale bergen met sneeuwtoppen in de omgeving. Koud door de hoge ligging. Eilanden met en van riet in het blauwe meer.
- b** ruim 500 jaar
- c** de visvangst en de jacht (op eenden)
- d** met het toerisme
- e** Twee positieve en twee negatieve effecten gevraagd:
Positief
 - 1) Hiermee is de kost beter te verdienen.
 - 2) Minder zorgen om een basisinkomen.
 - 3) De kinderen kunnen scholing krijgen.
 - 4) De volgende generatie blijft dan ook in dit gebied wonen.*Negatief*
 - 1) De eigen cultuur zal verdwijnen.
 - 2) De toeristen kunnen overal (bijvoorbeeld in huizen) binnenlopen.

Opdracht 2 Ligging

- a** Dit is de absolute ligging.
- b** Twee landen gevraagd:
 - 1) Chili
 - 2) Argentinië
- c** Voorbeeld van een goed antwoord:
Wanneer Antarctica in de toekomst wellicht ijsvrij wordt, zijn er waarschijnlijk delfstoffen en/of fossiele brandstoffen te winnen. Door nu een claim op het gebied te leggen, hoopt men dan de 'eigenaar' van deze stoffen te worden.
- d** Wanneer iemand van Nederland naar Ecuador vliegt, is het in Ecuador volgens de plaatselijke tijd zes uur eerder. Naar San Francisco is er negen uur verschil. Er is dus een groter verschil in tijdzones tussen Amsterdam en San Francisco.
- e** -

Opdracht 3 Regio's in Zuid-Amerika

- a** tropisch laagland: Venezuela, Brazilië, Paraguay
hoogvlakte: Venezuela, Guyana, Suriname, Brazilië
Andes: Venezuela, Colombia, Ecuador, Peru, Bolivia, Chili, Argentinië
Altiplano: Bolivia, Peru
Patagonia: Argentinië
- b** de Andes en de oostkant van het tropische laagland

Opdracht 4 Carnaval en andere stereotypen

- a** Zowel bij perceptie als bij beeldvorming gaat het om het beeld dat iemand zich vormt van de werkelijkheid. Dat beeld kan feitelijk onjuist zijn. Bij kennis gaat het om feitelijkeheden.
- b** Ze willen graag iets promoten of verkopen (een gebied aanprijzen / een reis verkopen). Een stereotiep beeld vergroot de herkenbaarheid. Iets wat (positief) bekend staat, verkoopt beter.

c Voorbeeld van een goed begrippenweb:

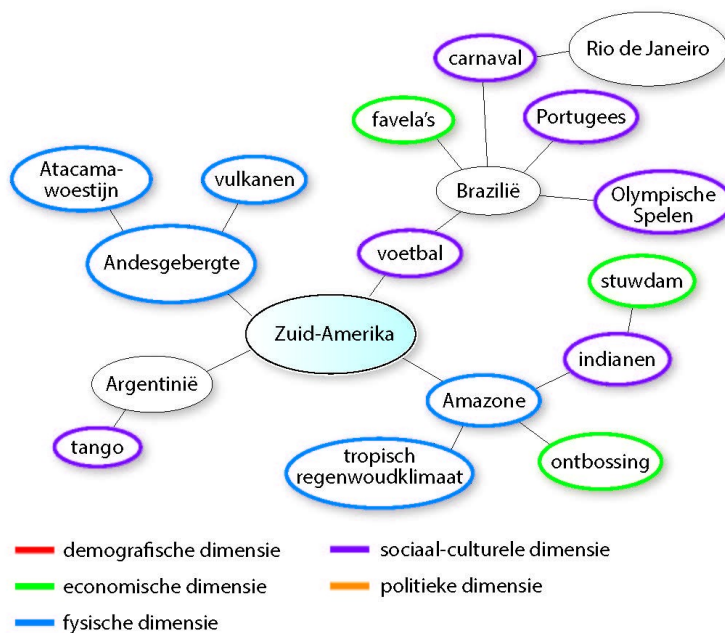
W-VB1 Begrippenweb Zuid-Amerika.

Opdracht 5 Dimensies

a/b Voorbeeld van goede verdeling van dimensies:

W-VB2 Begrippenweb Zuid-Amerika met dimensieverdeling.

c Antwoord afhankelijk van het antwoord van de leerling. In het voorbeeldantwoord komen de demografische en politieke dimensie niet voor.

Verdieping**Opdracht 6 Galápagoseilanden**

- a/b** Voorbeelden van goede antwoorden:
ligging: eilanden in Grote oceaan, behorend bij Ecuador
gebiedskenmerken: zeer bijzondere flora en fauna, vulkanisme
bevolkingskenmerken: dunbevolkt, deels beschermd, veel toeristen
interne en externe relaties: toerisme: zowel binnenlands als buitenlandse toeristen
- c** Nee, er is weinig informatie over de culturele kenmerken, over de bevolking die daar leeft en over de politiek en interne relaties.

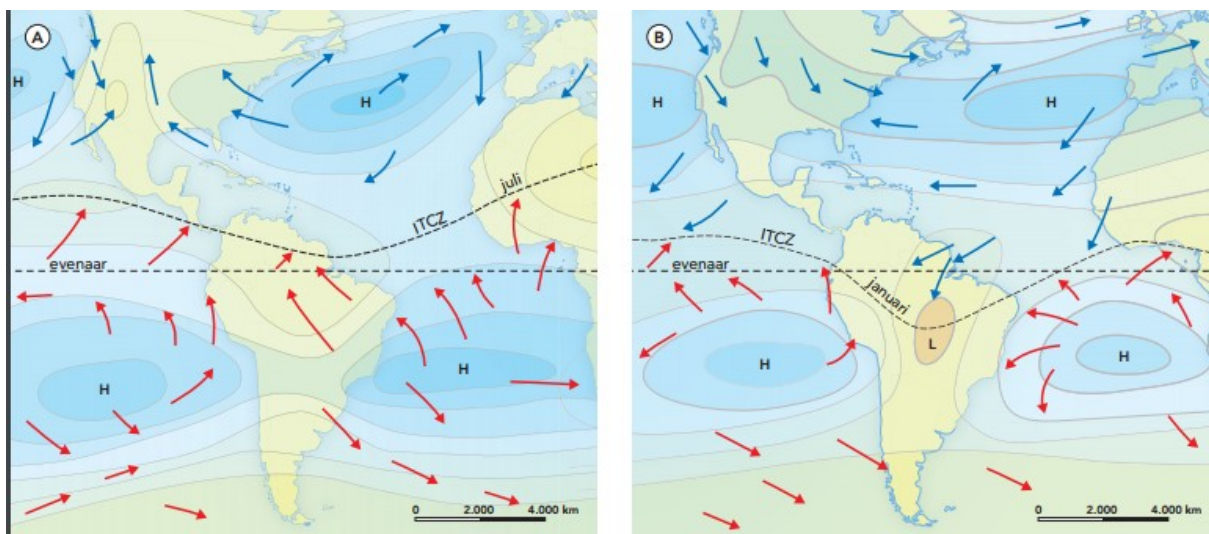
Herhaling**Opdracht 7 Terugblik op de paragraaf**

- a** Suriname: de rivier de Paraguay stroomt zuidelijker en kent grote moerassen.
- b** Bolivia: Argentinië behoort tot de Cono Sur; Bolivia niet, want dat ligt te noordelijk.
- c** objectief: je perceptie en mental map zijn vaak gekleurd en berusten niet altijd op feiten.
- d** Patagonia: dat gebied ligt veel zuidelijker; het meer ligt in een hoogvlakte in de Andes.

1.2 Ongekende natuur

Opdracht 1 Klimaten

a/b/c W5 Luchtdruk en winden rondom Zuid-Amerika.

- d** Het zeewater warmt niet zo snel op, waardoor de ligging van de drukgebieden op zee niet snel verandert.
- e** Een juiste beschrijving bevat de volgende drie oorzaken:
- 1) Voor de oostkust van Zuid-Amerika bevindt zich een warme zeestroom / relatief warm water; voor de westkust bevindt zich een koude zeestroom / relatief koud water.
 - 2) De oostkust van Zuid-Amerika staat onder invloed van aanlandige wind; de westkust staat onder invloed van afluende wind.
 - 3) De lucht moet bij de oostkust van Zuid-Amerika stijgen tegen een gebergte (loefzijde); bij de westkust daalt de lucht vanaf een gebergte (lijzijde).

Opdracht 2 Klimaatgrafieken

- a** W6A = Af-klimaat: tropisch klimaat W6B = BS-klimaat = steppeklimaat
- b** W6A = 3 W6B = 2
- c** Plaats 3 ligt in de buurt van de evenaar. De plaats heeft veel stijgingsneerslag als de ITCZ boven deze plek ligt en aanlandige winden van de noordoostpassaat in januari.
- d** Twee redenen gevraagd:
- 1) Plaats 2 ligt verder van de evenaar en heeft dus een lagere zonnestand.
 - 2) Plaats 2 heeft te maken met de koude zeestroom.

Opdracht 3 Mist oogsten

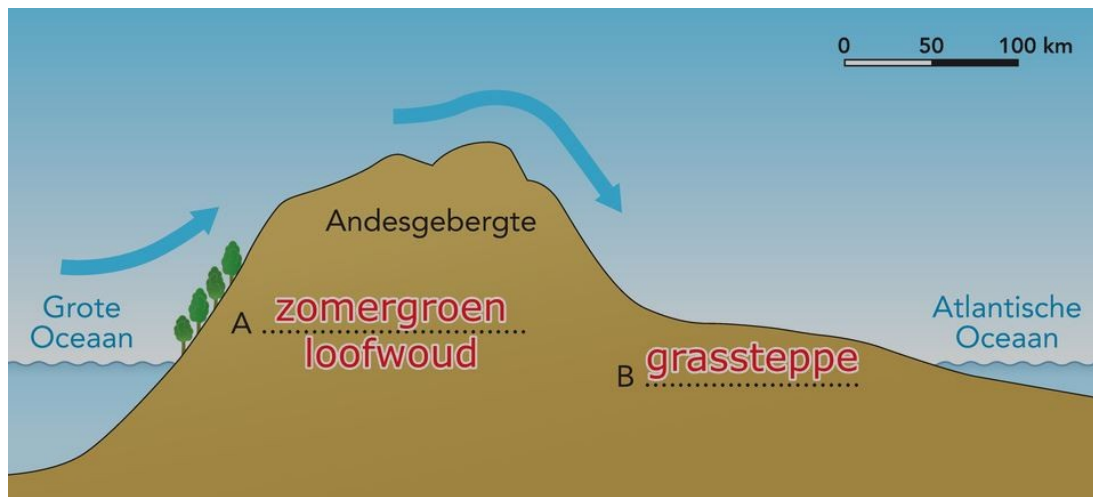
- a** De mist aan de westkust bij de Atacamawoestijn ontstaat wanneer warme lucht in aanraking met het koude water van de Peru- (Humboldt-) Stroom (die hier langs de kust stroomt) (oorzaak), waardoor de waterdamp in de lucht gaat condenseren tot heel kleine (zwevende) druppeltjes (mist) (gevolg).
- b** Wanneer deze mist het oppervlak (net) raakt, koelt die verder af, vindt er nog meer condensatie plaats en zullen de druppels naar beneden druipen in de goot en in de pijp.

Opdracht 4 El Niño

- a** El Niño is het tijdelijk stoppen van het opwellen van koud zeewater bij de kust van Peru.
- b** Er waait een westelijke wind die een lange weg over het warme oceaanwater heeft afgelegd: er is dus veel waterdamp opgenomen. Bij de kust zal de lucht boven het land stijgen en de lucht zal afkoelen waardoor de waterdamp condenseert en er wolken ontstaan.
- c** Normaal gesproken waait de oostpassaat bij Indonesië. Daardoor wordt er veel warme, vochtige lucht aangevoerd. De vochtige lucht stijgt boven het land, waardoor er stijgingsregens ontstaan.
- d** Voorbeelden van (negatieve) gevolgen:
 - 1) bosbranden (en daardoor luchtvervuiling)
 - 2) droogte 3) overstromingen 4) honger (door misoogsten en het sterven van vee)
 - 5) bloemen in de woestijn

Opdracht 5 Plantengroei aan weerskanten van de Andes

a/c W11 Doorsnede Andes op 45° Z.B.

- b** Er is een aanlandige wind / de wind komt van over de Stille Oceaan (oorzaak), waardoor de westkant van het gebergte de loefzijde wordt genoemd en de oostkant de lijzijde (gevolg).

Opdracht 6 Landschappen

- a** foto A - 4 (oerwoud) foto B - 2 (mangrove) foto C - 6 (pampa)
 foto D - 1 (caatinga) foto E - 7 (cerrado)
- b** de neerslag
- c** Uit de uitleg moet blijken dat: er meer neerslag valt in het landschap van foto C dan in het landschap van foto D (oorzaak), waardoor er in het landschap van foto C meer grasbegroeiing is en er in het landschap van foto D cactussen en doornachtige struiken zijn (gevolg).

Opdracht 7 Delta

- a Twee **exogene processen** gevraagd:
1) de aanvoer van sediment door de rivier: bij veel sedimentaanvoer kan een grote delta worden opgebouwd
2) de mate van erosie door de zee: als gevolg van golfwerking / getijdewerking kan sediment weer worden meegevoerd en verdwijnen
- b De rivier de Paraná stroomt door een veel droger gebied dan de Amazone, waardoor het regiem lager is.
- c In die tijd staat de zon met haar hoogste stand boven de Steenbokskeerkring, een stuk zuidelijker, en vallen er minder stijgingsregens in het stroomgebied van de Amazone.
- d In januari krijgt de rivier veel water van de stijgingsregens, en in juli krijgt de rivier veel water dat in het noorden is gevallen en dat een half jaar later vrijkomt uit de grote moerassen van de Pantanal.

Verdieping**Opdracht 8 El Niño en het Titicacameer**

- a **W16 De vier El Niño-kwadranten.**
De gevolgen van El Niño kunnen per gebied en per seizoen verschillen, naar gelang de locatie van het warme zeewater op de Grote Oceaan. Als het water zich voor de kust van Peru bevindt, gaat El Niño meestal gepaard met *hoge / lage* luchtvochtigheid en ~~nauwelijks~~ / *heftige* regenbuien in het droge kustgebied van Zuid-Amerika, maar met ~~veel-neerslag~~ / *droogte* in de Peruaanse en Boliviaanse Andes en in Noordoost-Brazilië. Warm zeewater tussen Ecuador en de Galápagoseilanden correleert juist met *veel / weinig* neerslag in het laaggelegen Pacifische kustgebied, in de Andes van Ecuador en met ~~hogere~~ / *lagere* seizoensneerslag in het Amazonebekken. Als de oceaan verder weg van de kust opwarmt (tussen 90° en 150° W.L.), valt er met een vertraging van drie maanden weer *veel / weinig* regen in Centraal-Chili en in het Rio de la Platabied. Ook de westkust van Midden-Amerika, Mexico en zelfs California kunnen de gevolgen van *droogte / extreme-neerslag* ondervinden. Bevindt het warme zeewater zich nog verder weg op de Grote Oceaan, dan moet men rekening houden met *zachte en vochtige / strenge-en-droge* winters in Noord-Amerika, maar met ~~meer~~ / *minder* regen in het Caribische gebied en aan de kust van Colombia en Venezuela.
- b Het warme water van El Niño lag in kwadrant 1.

Herhaling**Opdracht 9 Terugblik op de paragraaf**

Voorbeelden van goede antwoorden:

- a Atlantische Oceaan: het verschijnsel komt voor op de Grote Oceaan. El Niño kan door het warme zeewater bij Zuid-Amerika droogte veroorzaken in Australië.
- b Pantanal: dit is een wetland terwijl de andere drie grote rivieren zijn.
- c ITCZ: dit is het lagedrukgebied dat ontstaat in het gebied waar de loodrechte zonnestand is. In Patagonia worden de koude poolwinden pamperos genoemd.
- d selvas: dat is een andere naam voor een tropisch regenwoud; llanos en cerrado zijn voorbeelden van typen savannen.

1.3 Een geologisch 'paradijs'

Opdracht 1 Nevado del Ruiz

- a door het afsmelten (van een deel) van de ijskap van de vulkaan door de hete lava
- b De oceanische Nazcaplaaat duikt onder de continentale Zuid-Amerikaanse plaat bij een convergente breukzone. De duikende plaat zal smelten en het magma stijgt op en vormt een vulkaan.
- c een stratovulkaan

Opdracht 2 De Ring van Vuur

kaart A: Er bevinden zich daar (vrijwel overal) vulkanische gesteenten.

kaart B: Er bevinden zich daar (vrijwel overal) convergerende plaatgrenzen.

kaart C: Er bevinden zich daar (vrijwel overal) diepzeetroggen.

kaart D: Er bevinden zich daar (vrijwel overal) actieve vulkanen.

Opdracht 3 Riftzone

- a in het Mesozoïcum, Perm-Krijt
- b plaatbeweging: divergentie
ontstaan door deze beweging: een mid-oceanische rug / de Midden-Atlantische Rug
type uitvloeiingsgesteente: basalt
- c Oorzaak: Het zuiden (en noorden) raakte eerder los via de riftzone.
Gevolg: Daardoor is daar al eerder oceaانبodem gevormd dan in het midden. (Dat gebied raakte het laatst los van Afrika.)
- d Er vindt daar geen vulkanisme of breukvorming plaats.

Opdracht 4 Schilden

- a Twee oudste gebieden van Zuid-Amerika gevraagd:
 - 1) Braziliaanse schild
 - 2) Guyanaschild
- b schild of kraton
- c Ze liggen hoog en steken boven het omringende landschap uit. Er zijn geen rivieren met sedimentatie, maar plateaus met erosie.
- d Het metamorfe gesteente is ooit diep in de aardkorst gevormd. Als je het aan de oppervlakte vindt, moet het door gebergtevorming omhooggekomen zijn en zijn alle bovenliggende lagen geërodeerd. Daar is veel tijd voor nodig: hoge ouderdom.

Opdracht 5 Aardbevingen langs de westkust

- a de diepte van de aardbevingen
- b A-A1: 1.24A
B-B1: 1.24B
C-C1: 1.24A
D-D1: 1.24B
- c In het gebied B-B1 is sprake van vlakke/ondiepe subductie (oorzaak), waardoor de plaat niet diep wegduikt in de mantel en de aardbevingen op het breukvlak erg ondiep zullen zijn (gevolg).
- d Bij de doorsneden A-A1 en C-C1 komen actieve vulkanen voor door de diepe subductie en het smelten.
Bij de doorsneden B-B1 en D-D1 komen door de ondiepe subductie geen vulkanen voor.
- e B-B1 ligt in het Norte Chicogat; D-D1 ligt in de Patagoniagat.

Opdracht 6 Tsunami

Uit de uitleg moet blijken dat:

de golf bij een oplopende, ondiepe kust komt en vertraagt (oorzaak), waardoor de golf in elkaar wordt gedrukt./ de voorzijde van de golf wordt afgeremd en in hoogte toeneemt (gevolg).

Opdracht 7 Andes en Altiplano

- a** bij een convergente breukzone
- b** Door extra druk bij convergentie worden de platen bij breuken flink in elkaar gedrukt, waarbij het gebied wordt opgeheven tot ruim 4.000 m hoogte.
- c** Onjuist: voorlandbekkens liggen achter de gebergten, en zijn ontstaan door subductie. Het Amazonegebied is veel groter en omvat ook de laaglanden in het oosten.

Opdracht 8 El Misti in Peru

- a** platen: Nazcaplaat en Zuid-Amerikaanse plaat
type plaatbeweging: convergentie / subductie
vulkaanvorm: stratovulkaan / kegelvulkaan
- b** Uit de beschrijving moet blijken dat:
 - een eerdere vulkaan uitbarstte of instortte, waardoor de grote krater is ontstaan.
 - in de toen ontstane krater (door hernieuwde toestroom van magma) de vulkaankegel van de kleinere vulkaan is ontstaan.
- c** De lahars / pyroclastische stromen / magmastromen zullen tijdens toekomstige uitbarstingen vanuit de krater over de flanken van de vulkaan stromen (oorzaak).
De stadsuitbreidingen liggen op de flanken van de vulkaan en zullen dus eerder bedolven worden onder vulkanisch materiaal dan de oorspronkelijke stad (gevolg).
- d** in het midden en noorden van Peru: daar heb je in deze tijd vlakke subductie, dus geen actieve vulkanen meer

Opdracht 9 Galápagoseilanden

- a** doordat er een hotspot ligt bij een mantelpluim onder de plaat
- b** schildvulkanen
- c** De Nazcaplaat schuift naar het oosten waardoor de vulkaan boven de hotspot wegschuift van de hotspot en er ten westen daarvan een nieuwe wordt gevormd. Dus de westelijke zijn jonger.
- d** Twee verklaringen gevraagd:
 - 1) De meeste oostelijke eilanden zijn lager. Ze zijn ouder, waardoor zij gedurende langere tijd zijn geërodeerd.
 - 2) De oudere eilanden zijn door hun gewicht ingezakt.
- e** stuwingsneerslag

Verdieping**Opdracht 10 Zware vulkaanuitbarstingen**

- a** Het water in de oceanische plaat verlaagt het smeltpunt, waardoor het gesteente sneller, bij een lagere temperatuur, gaat smelten.
- b** Taai magma zal – als het afkoelt in de vulkaan – al kunnen stollen. De druk van nieuw, omhoogkomend magma moet groot zijn om de prop eruit te werken.
- c** afkoeling

- d** Uit de redenering moet blijken dat:
 op grotere hoogte de daar heersende krachtige winden de vulkanische as snel over de hele wereld zullen verspreiden (oorzaak),
 waardoor de as het zonlicht in een groot deel van de atmosfeer absorbeert / weerkaatst / verstrooit (gevolg).

Herhaling

Opdracht 11 Terugblik op de paragraaf

W21 Tektonische landschappen.

Landschap	Elementen/processen
schild	- metamorf gesteente - zeer oud
passieve continentale rand	- basalt - weinig aardbevingen
transforme breukzone	- Scotiaplaat
Westelijke Cordillera	- vulkanen - as en puimsteen - volcanic gap - aardbevingen - plooïing van aardlagen - smelten
Altiplano	- opheffing tussen breuken - aardbevingen
Oostelijke Cordillera	- aardbevingen - plooïing van aardlagen
voorlandbekken	- sedimentatie

1.4 Rijkdom in de bodem

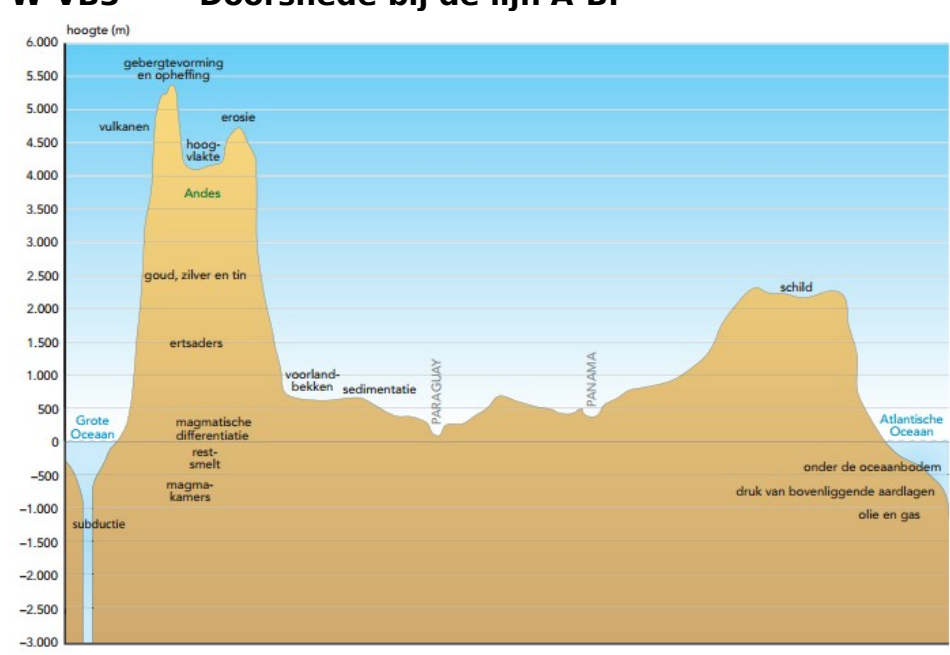
Opdracht 1 Introductie

- a** Een gesteente of mineraal waaruit nuttige en economisch interessante stoffen kunnen worden gewonnen.
- b** In een tropisch klimaat spoelen veel mineralen uit de grond, maar ijzer en aluminium blijven achter. Dit vormt een laag lateriet. Uit dit lateriet kan bauxiet ontstaan.
- c** Het is de grondstof voor het maken van aluminium.
- d** Drie voordelen gevraagd:
 - 1) het verhoogt de productie
 - 2) het verlaagt de kosten
 - 3) er gebeuren minder ongelukken
- e** Twee nadelen gevraagd, bijvoorbeeld:
 - 1) Grote stukken landschappen worden vernietigd. Komt er na afloop een plan om het landschap opnieuw in te richten?
 - 2) De grondwaterstand moet waarschijnlijk verlaagd worden om 6 m te kunnen afgraven.
 - 3) Het levert niet veel werkgelegenheid op.

Opdracht 2 Onderzoek

- a** Voorbeeld van een doorsnede bij de lijn A-B (er zijn meer mogelijkheden):

W-VB3 Doorsnede bij de lijn A-B.

Opdracht 3 Evaluatie

Een voorbeeld van een samenhangend verhaal bij de lijn A-B (er zijn veel andere mogelijkheden, afhankelijk van de plaatsing van de kaartjes):

Door subductie duikt de Nazcaplaat onder de Amerikaanse plaat. Hij smelt. De smelt zal opstijgen en er zullen magmakamers ontstaan met vulkanen. Bij de stolling van magma in de magmakamers zal de restsmelt in ertsaders kunnen stollen. Zo zal in de ondergrond tin, goud en zilver te vinden zijn in de Andes. Door erosie zullen de bovenliggende lagen verdwijnen en zullen de ertsaders minder diep komen te liggen.

1.5 Steden in Zuid-Amerika

Opdracht 1 Brasília

Een politieke reden gevraagd, bijvoorbeeld:

- 1) Brazilië toont hiermee aan te zijn losgekomen van het koloniale verleden.
- 2) Een hoofdstad buiten het (overwegend blanke) kerngebied van het land versterkt de eenheid van het land / geeft de bevolking in regio's met een ontwikkelingsachterstand het gevoel meer deel uit te maken van het land.

Een economische reden gevraagd, bijvoorbeeld:

- 1) De verplaatsing van de hoofdstad staat symbool voor het openleggen van het binnenland van Brazilië.
- 2) Brazilië wilde het binnenland ontwikkelen.
- 3) De verplaatsing draagt bij aan de afname van de regionale ongelijkheid.

Opdracht 2 Oorzaken van stedelijke groei

a Vier factoren gevraagd:

- 1) hoge natuurlijke bevolkingsgroei (daling sterftecijfer, hoog geboortecijfer)
- 2) trek van het platteland naar de stad (door te weinig bestaansmiddelen, geringe voorzieningen, enzovoort op het platteland)
- 3) economische groei vond vooral in de steden plaats
- 4) verbetering van transport en communicatie

b Nee, dat kun je niet concluderen, want je weet niet wat de absolute groei is van Rio de Janeiro.

Opdracht 3 Steden in verschillende maten

A = waar: In Zuid-Amerika woont 19% van de bevolking in een megastad, terwijl wereldwijd slecht 9% van de bevolking in zo'n stad woont.

B = waar: 50% van de inwoners van de Andes-evenaarboog woont in een stad met minder dan 500.000 inwoners. Dat is meer dan in de andere gebieden.

C = niet waar: In Brazilië woont 19% van de bevolking in een megastad en in de Cono Sur is dat 20%.

Opdracht 4 Favela's

a Voorbeeld van een juiste redenering:

Maré ligt dicht bij het stadscentrum / vliegveld, zodat ordeverstoringen tijdens het wereldkampioenschap hier erg zouden opvallen / de voortgang van het toernooi zouden kunnen belemmeren / Brazilië een negatief beeld kunnen bezorgen in de media.

b De militaire aanwezigheid kan weliswaar tijdelijk veiligheid brengen voor toeristen, maar de situatie voor de bewoners van Maré zal niet verbeteren, terwijl investeringen in bijvoorbeeld onderwijs of werkgelegenheid dit wel kunnen doen.

c Twee verschillen gevraagd, bijvoorbeeld:

- 1) Alphaville is streng bewaakt in tegenstelling tot de favela Maré.
- 2) De kwaliteit van de huizen en voorzieningen (straten, winkels, scholen) is in Alphaville beter dan in Maré.
- 3) De (sociale) veiligheid is in Alphaville veel beter dan in Maré.

d GB 225F, *Zuid-Amerika - Inkomensongelijkheid, 2013*

Opdracht 5 Armoede en site-and-servicesprojecten

a Een voorbeeld gevraagd van een argument voor de stelling:

- 1) De armoede in de stad is voor vrijwel alle in W28 genoemde landen lager dan de armoede op nationale schaal.

Een voorbeeld gevraagd van een argument tegen de stelling:

- 1) De gegevens zijn gemiddelde cijfers; ze zeggen niets over de individuele situatie van mensen.
 - 2) De armoede in de stad is niet voor alle in W28 genoemde landen lager dan de armoede op nationale schaal. In Chili en Uruguay is de stedelijke armoede hoger dan de nationale armoede.
- b** Door de aanleg van site-and-servicesprojecten weten mensen dat ze op die plek mogen blijven wonen (oorzaak),
 waardoor ze zelf ook gaan investeren in hun woning (waardoor de gehele wijk beter van kwaliteit wordt) (gevolg).

Opdracht 6 La Paz

- a** in de periode 1975 - 2000
- b** in gebied B: op de foto staat een favela / zelfbouwwijk; deze liggen vaak op ongunstige plekken, zoals een helling (van gebied B)

Verdieping

Opdracht 7 Olympische Spelen, arm en rijk

- a** chloropletenkaart
- b** met puntsymbolen
- c** Eigen mening leerling, bijvoorbeeld:
 de atlaskaart: Die kaart laat veel een veel groter gebied zien en toont daarmee de omvang van de favela's rondom Rio de Janeiro
 W31: W31 toont een veel kleiner gebied dan de kaart in de atlas en is daardoor nauwkeuriger.
- d** Voor elk gebied twee argumenten gevraagd:
Deodoro
 argument voor de sport: mountainbike, stadion, schieten, hockey; het gebied ligt bij bossen en buitengebied: veel ruimte voor die sporten
 argument voor de beeldvorming: groen en heuvelachtig terrein
Maracanã
 argument voor de sport: stadion met atletiek, marathon; dichtbevolkt gebied, veel publiek, nieuwe wijk Barra da Tijuca: olympisch dorp, golf
 argument voor de beeldvorming: ruimte in een dunbevolkte wijk bij groot meer, gated community's, veiligheid en mooi gelegen
Copacabana
 argument voor de sport: zeilen, zwemmen, beachvolleybal, roeien; kustgebied
 argument voor de beeldvorming: beroemd strand, prachtige kust, strand en zeesporten
- e** Bij Maracanã in de buurt liggen veel favela's; de kans is dus groot dat de wereld ook heeft meegekregen hoe groot het verschil tussen arm en rijk is.

Herhaling

Opdracht 8 Terugblik op de paragraaf

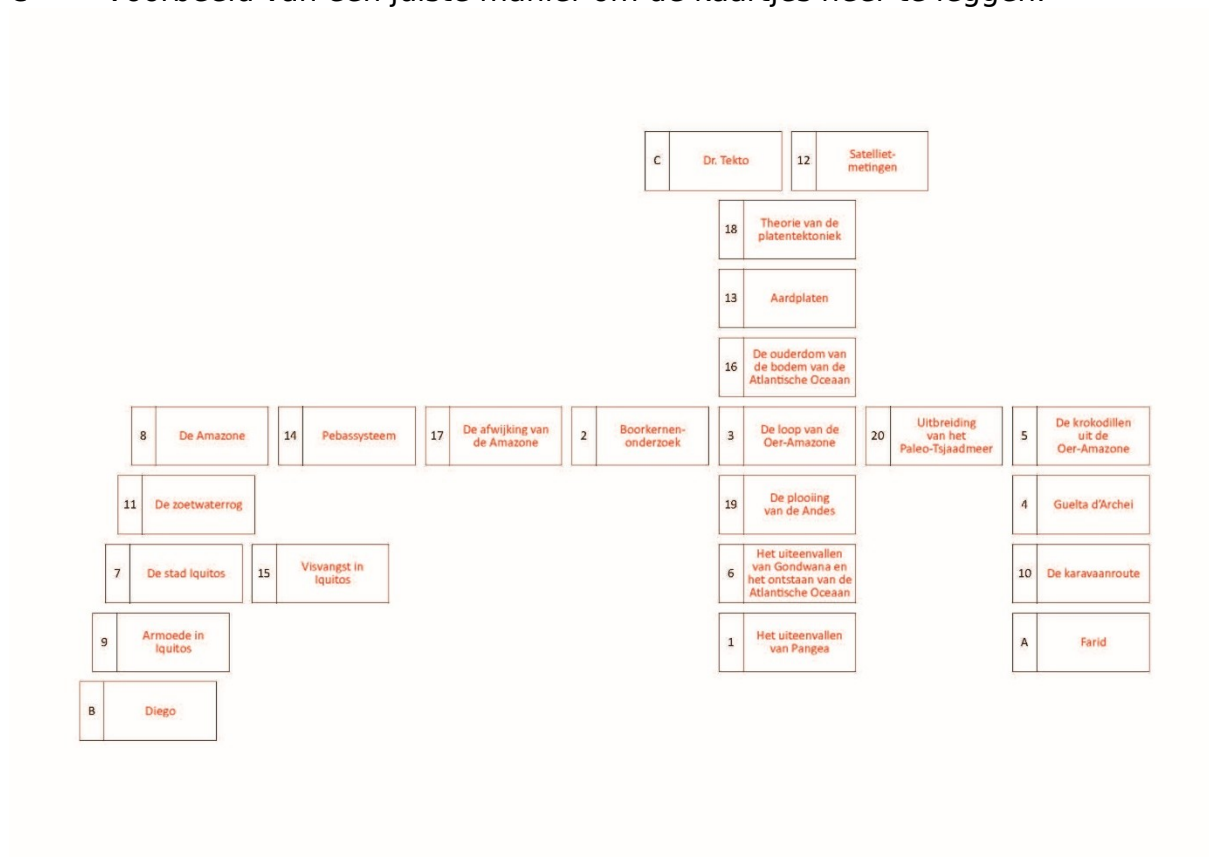
- a** de urbanisatiegraad: W32 geeft percentages
- b** A = West-Europa
 B = Zuid-Amerika
 C = Oost-Azië
 D = sub-Sahara-Afrika
- c** het proces van de sterke groei van de kleinere steden
- d** Twee figuren gevraagd:
 rijk: figuur 1.40
 arm: figuur 1.37

Casusopdracht Krokodillen in de Sahara

Vraag 1

a/b -

c Voorbeeld van een juiste manier om de kaartjes neer te leggen:

d -

Finish

Slotopdracht

-

Examentraining

Opgave 1 De tsunami's van Chili en Indonesië

- 1** Twee fysisch-geografische overeenkomsten gevraagd:
 - 1) Beide aardbevingen vonden bij een subductiezone plaats.
 - 2) Beide aardbevingen vonden plaats in de oceanische korst.
- 2** Bij de aardbeving moet de oceanische plaat met het hypocentrum omhoogkomen (oorzaak), waardoor de kolom water boven de plaat ook omhoogkomt, en zich vervolgens gaat verspreiden (gevolg).
- 3** de Juan Fernándezeilanden
- 4** De golf was binnen een half uur bij de Juan Fernándezeilanden (oorzaak), waardoor er weinig tijd was om iedereen te waarschuwen (waardoor er daar slachtoffers vielen) (gevolg).
- 5** Twee sociaalgeografische factoren gevraagd, bijvoorbeeld:
 - 1) Chili is een veel rijker land dan Indonesië, waardoor de hulpverlening sneller op gang kwam.
 - 2) Er werd (sneller en effectiever) voor de tsunami gewaarschuwd.
 - 3) De bebouwing in Chili was van betere kwaliteit dan die in Indonesië.
 - 4) Het gebied is veel dunner bevolkt dan dat in Indonesië.

Opgave 2 Vulkanen

- 6** Er zijn in de Andes grote stroken waar geen vulkanen voorkomen. Dit heb je niet in Indonesië.
- 7** In de Andes vindt op sommige plekken vlakke subductie plaats (oorzaak), waardoor de plaat niet diep genoeg komt om te smelten en er geen vulkanen ontstaan (gevolg).
- 8** De Andes is veel hoger, de vulkanen reiken tot grotere hoogte. Door de kou is er geen of veel minder vegetatie en zelfs sneeuw.
- 9** Redenering in drie stappen gevraagd:
 - stap 1 Het magma in de Andes bestaat uit andesiet, op Sumatra uit dieptegesteente.
 - stap 2 Andesiet is een ganggesteente: minder taai, minder gassen.
 - stap 3 Daardoor is de explosiviteit minder.